

cas ista delirat, *Pater præcius erat se unigeniti Dei Patrem futurum* : quia nunquam non Pater erat, habens Filium coæternum, et generans sine tempore per quem condidit tempora. Et sicut Deum se non præscivit futurum quod semper erat ; sic nec Patrem, quia cum Filio semper erat : *nec magno Filio major, nec bono melior* ; quia non Patri tantum, sed universæ Trinitati dictum est, *Tu es Deus solus magnus* (*Psal. lxxxv, 10*). Nec de Patre tantum, sed de universa Trinitate recte intelligitur dixisse idem Filius, *Nemo bonus, nisi unus Deus* (*Marc. x, 18*) ; quando eum appellavit magistrum bonum, qui eum nondum intelligebat Deum : tanquam diceret, Si vocas bonum, intellige Deum ; nemo enim bonus, nisi unus Deus. Trinitas ergo unus Deus solus magnus et bonus, cui uni et soli, sicut præcipit lex ejus, illa quæ latria dicitur servitute servimus.

CAPUT XXXVI. — 34. Absit autem ut dicamus, humilitatis, non veritatis gratia Filium aliquando sic loqui, ut se Patri subjiciat eumque majorem esse testetur. Novimus quippe in Filio formam servi, non fictam simulatamque, sed veram : propter quem scilicet humanum habitum, et propter quod ipse de Patre, non Pater de illo Deus est, dicit illa omnia, de quibus isti occasionem accipiunt, diversas Patris et Filii credere ac prædicare naturas. Et cum se tanta ista voragine impietatis immergant, nos tanquam opprobrio novi nominis Homousianos vocant. Ita enim sese habet catholica veritatis antiquitas, ut ei omnes hæretici diversa nomina imponant, cum ipsi sua singula, sicut ab omnibus appellantur, obtineant. Ariani quippe et Eunomiani, non alii hæretici, nos vocitant Homousianos, quia contra eorum errorem, græco vocabulo ὁμοούσιον defendimus Patrem et Filium et Spiritum sanctum, id est, unius ejusdemque substantiæ, vel, ut expressius dicatur, essentiæ, quæ οὐσία græce appellatur : quod planius dicitur, unius ejusdemque naturæ. Et tamen si quis istorum qui nos Homousianos vocant, filium suum non cujus ipse esset, sed diversæ diceret esse naturæ, exheredari se ab eo mallet filius quam hoc putari. Quanta itaque impietate isti cæcantur, qui cum consteantur unigenitem Dei Filium, nolunt ejusdem naturæ cujus Pater est confiteri, sed diversæ atque imparis et multis modis rebusque dissimilis, tanquam non de Deo natus, sed ab illo de nihilo sit creatus ; ac per hoc et ipse creatura sit, gratia filius, non natura ? Ecce qui nos quasi macula novi nominis vocant Ho-

¹ Abest, *novi*, a Mss.

mousianos, nec se ipsos, cum ista sentiunt, intuentur insanos.

CAPUT XXXVII. — Quod autem ante omnia sæcula natum fatentur Filium, quomodo non sibi ipsi contrarii sunt, eum natum dicere ante omnia sæcula, cujus nativitati antepontent aliquid temporis ; quæ non aut sæcula aut sæculorum partes quæcumque sint tempora ?

Quod vero dicit Apostolus, etiam in futuro sæculo Patri Filium subjectum futurum, ubi ait, *Tunc et ipse subjectus erit ei qui illi subjectus omnia* (*I Cor. xv, 28*) ; quid mirum, quandoquidem illa in Filio forma humana mansura est, qua semper major est Pater ? Quamvis non defuerint, qui illam tunc Filii subjectionem, ipsius humanæ formæ in divinam substantiam commutationem intelligendam putaverint, tanquam hoc cuique rei subjiciatur, quod in eam vertitur et mutatur. Sed nos quid hinc sentiamus ostendimus, magis ideo dixisse Apostolum etiam tunc Patri Filium subjectum futurum, ne quis in eo putaret spiritum et corpus humanum aliqua conversione periturum : *ut sit Deus omnia*, non tantum in illius forma hominis, sed, *in omnibus*, id est, ut ad habendam vitam, et satiandum in bonis desiderium nostrum, natura divina sufficiat. Tunc enim Deus omnia erit in omnibus, cum præter ipsum nihil omnino habere velle cœperimus. Omnia quippe ipse nobis erit, quando ipso sufficiente nihil deerit.

CAPUT XXXVIII. — Jussum vero *obaudisse Filium antequam acciperet carnem*, unde isti existimant nescio. An accipere carnem jussus est, ut hoc videatur fecisse jussus, quod fecit missus ? Iterum ergo ad illa redeant, quæ superius disputata sunt, et quærant atque inventiant, si possunt, Pater unico Verbo quo alio jusserit verbo ; et utrum dignum fuerit ut temporali jubentis verbo Verbum subderetur æternum : atque hinc intelligant quia non eum Patris jussio, tanquam suæ non fuerit potestatis, *sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens*. Quod autem *humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem* (*Philipp. ii, 7, 8*), jam utique acceperat carnem.

CAPUT XXXIX. — Arbitror me ad omnia respondisse quæ continet Arianorum sermo, qui nobis ut ei responderemus, a quibusdam fratribus missus est. Qui ut posset inspici ab iis qui hæc legunt, et utrum ad omnia responsum fuerit explorare desiderant, huic eum nostræ disputationi præscribendum putavimus ; ut prius legatur ipse, ac deinde nostra responsio. Quoniam non ubique textum verborum ejus interposuimus ; ne nimis longum faceremus hoc opus nostrum, quod tandem isto fine concludimus.

ADMONITIO

- IN COLLATIONEM ET LIBROS DUOS CONTRA MAXIMUM.

Hæc opuseula in Retractionibus Augustini frustra quæras, cum sint posterius collecta, anno Christi videlicet aut 427, aut 428. Nam Segisvultum comitem, a quo se missum Hipponem Maximinus in Collationis subsequenti exordie profertur, venisse in Africam contra Bonifacium Hierico et Ardubere Coss., hoc est anno

Christi 427, scribit Prosper in Chronico. Huc spectat Sermonis 140 (qui olim inter Sirmendianos 16) titulus in hunc modum: *Contra quoddam dictum Maximini Arianorum episcopi, qui cum Segisvulto comite constitutus in Africa blasphemabat.* Quo in Sermone id ab Augustino reprehenditur, quod Maximinus, dominicam sententiam Joannis, cap. 10, γ. 30, *Ego et Pater unum sumus*, de voluntatem concordia maligne interpretans, respondebat ipsos etiam Apostolos unum esse cum Patre et Filio, quia voluntati Patris et Filii obsequuntur. Sic ille blasphematur in hac Collatione, disputatione sua postrema, n. 22.

De eadem Collatione Possidius in Augustini Vita, cap. 17: *Cum ipsorum quoque Arianorum episcopo quodam Maximino cum Gothis ad Africam veniente, apud Hipponem quam plurimis volentibus atque petentibus, et præclaris interpositis viris contulit; et quid singulas asseruerint partes, scriptum est. Quæ si studiosi diligenter legere curaverint, procul dubio indagabunt, vel quid callida et irrationabilis hæresis ad seducendum et decipiendum profiteatur, vel quid Ecclesia catholica de divina teneat et prædicet Trinitate. Sed quoniam ille hæreticus de Hipponem rediens ad Carthaginem, de sua multa in collatione loquacitate victorem se de ipsa Collatione recessisse jactavit, et mentitus est; quæ utique non facile a divina legis ignavis examinari et dijudicari possent: a venerabili viro Augustino sequentis temporis stilo, et illius totius Collationis de singulis objectis et responsis facta est recapitulatio, et quam nihil ille objectis referre potuerit, nihilominus demonstratum est, additis supplementis, quæ in tempore Collationis angusto cuncta inferri et scribi minime potuerunt. Id enim egerat nequitia hominis, ut sua novissima prosecutione multo longissima totum quod remanserat diei spatium occuparet. Et in Indiculo, cap. 5, recensetur, Collatio cum Maximino Arianorum episcopo: et continuo, Ad quem supra libri duo. Ubi Possidius a Collatione sejungit libros, qui in ante editis sic eidem cohærebant Collationi, ut hæc primus liber, alii duo libri secundus ac tertius inscripti legerentur: quo errore carebant veteres codices, tum nostri, tum illi quos vidit Beda seu Florus; Collationem quippe aperte distinguit a libris contra Maximinum, ad Rom. cap. 8. Posteriorem librum cum Augustini laude citat etiam Agatho papa in synodo 8, act. 4.*

S. AURELI AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

COLLATIO CUM MAXIMINO

Arianorum Episcopo (a).

•••••

1. Cum Augustinus et Maximinus Hipponem regio unum in locum convenissent, presentibus multis, tam clericis quam laicis, MAXIMINUS dixit: Ego non ob istam causam in hanc civitatem adveni, ut altercationem proponam cum Religione tua, sed missus a comite Segisvulto¹ contemplatione pacis adveni. Revera enim Eraclio presbytero amicali pactione mecum tractanti, responsum dedi ut valui, ita tamen ab ipso provocatus; quique in tantum exarsit, ut etiam adventum tuum contra me provocaret. Et quia dignata est Religio tua sibi facere injuriam², si interrogas, in quibus valeo responsum dabo. Si aliquid rationale dixeris, necesse est ut sequar. Si quid enim de divinis Scripturis protuleris, quod commune est cum omnibus, necesse est ut audiamus: hæc vero voces quæ extra Scripturam sunt, nullo casu a nobis suscipiuntur: præterea cum ipse Dominus moncat nos et

dicat, *Sine causa colunt me, docentes mandata et præcepta hominum (Matth. xv, 9).*

2. AUGUSTINUS dixit: Si ad ista omnia respondere voluero, id etiam ego agere videbor, ne veniatur ad causam. Proinde ut cito agamus quod instat, dic mihi fidem tuam de Patre et Filio et Spiritu sancto.

MAX. respondit: Si fidem meam postulas, ego illam teneo fidem quæ Arimini³ a trecentis et triginta episcopis, non solum exposita, sed etiam subscriptionibus firmata est.

3. AUG. dixit: Jam dixi, et hoc ipsum repeto, quia respondere noluit: Dic fidem tuam de Patre et Filio et Spiritu sancto.

MAX. respondit: Cum enim non defecerim a responsione, cur accusor a tua Religione, quasi responsum non dederim?

4. ARG. dixit: Propterea dixi te respondere no-

ADMONITIO PP. BENEDICTINORUM.

Collationem cum Maximino et libros contra ipsam duos castigavimus juvenibus Mss. duobus Vaticanis et undecim Gallianis, Sorbonico, Fossatensi, Arnulphensi, Michaelino, Cisterciensi, Remigiano, Corbeiensis, Laudunensis majoris Ecclesie, Parisiensis S. Martini de Campis, altero Parisiensis collegii Bernardinorum, et Tholosano domini de Maran.

Comparavimus præterea eas omnes editiones initio Retr. et Confess., t. 1, memoratas. M.

¹ In ante editis, *Comite regis multa*. In mss. quibusdam, *Comite Segisvulto*. In aliis verius, *Comite Segisvulto*.

² Sic Mss. Editi vero, *michi facere injuriam*.

³ Mss., *Arimino*.

(a) Habita anno Christi 427 aut 428. Alias, Contra Maximinum Arianorum episcopum liber primus.